

ХРИСТИАНСКИ СВѢТЪ

МѢСЕЧНО И ЛЮСТРОВАНО РЕЛИГИОЗНО СПИСАНИЕ.

ГОД. X.

СЕПТЕМВРЬ, 1901.

БРОЙ 9.

Стойността на характера.

Съ какво да струваме добро? Мнозина си задават този въпросъ. Тѣ усърдно желаятъ да бждатъ полезни. Тѣ вжждатъ, че свѣтътъ е пъленъ съ скърбъ и грѣхъ. Тѣ искрено желаятъ да утѣшаватъ скърбящитѣ, да възвѣрнатъ заблуденитѣ, и да помогнатъ на утѣсенитѣ. Но тѣ не се считатъ достатъчно приспособени за подобно послание. Ако да имаха богатство, тѣ разбиратъ, какъ биха могли да бждатъ полезни. Да бѣха учени, да бѣха даровити, да бѣха краснорѣчиви, да имаха влияние, тѣ биха могли да направятъ свѣта по-добъръ. Но ни едно отъ тѣзи нѣща тѣ не притѣжаватъ. Тѣ не разбиратъ, че главното срдѣство за да се направи свѣта по-добъръ може да се употребява отъ всѣкого. Единъ благочестивъ животъ е по-могъщъ за добро отколкото каква да е друга дарба. Главното и най-потрѣбното нѣщо за струване добро е характерътъ.

Рибарътъ трѣба да внимава на стжпкитѣ си. Самонъ Петръ бѣ ловилъ риба не само съ мрѣжа на дълбокото езеро, но и съ вждици близо до брѣга. Петръ знаеше, че повечето риби сж страхливи. Шумътъ на една стжка или на разговоръ ги сплашва. Тѣ се криватъ въ тъмнитѣ води и въ грапавитѣ скали, и ни-

какъвъ залакъ, колкото сладкъ и да е, не може да ги примами да изтѣзатъ въ скривалищата си. Рибарътъ трѣба да внимава на стжпкитѣ си. Тѣй трѣба и ловецътъ на човѣци да бжде внимателенъ. По нѣкога християнитѣ пропжждатъ онѣзи, които тѣ искатъ да спасатъ. Християнитѣ, който не ходи благопристойно прѣдъ свѣтскитѣ хора, не може да ги придобие. Говорѣте на онзи младъ момъкъ, че трѣба да напусне грѣховетѣ си и да стане християнинъ, и той ви отговаря: „Искате ли да стана като г-на А? Той е виденъ членъ на черквата, но не е нито честенъ, нито истиненъ, нито чистъ.“ Такива обвинения по нѣкога не сж нищо друго освѣнъ плитки извинения. Тѣ не се оправдаватъ отъ фактитѣ.

Прѣди нѣколко години единъ младъ момъкъ въ извѣстно общество казалъ, какво положително знаелъ, че главнитѣ членове на една отъ черквитѣ въ градеца, дѣто той живѣялъ, били низки лицемѣри, и той не би приелъ да има черковно общение съ тѣхъ. Той би се срамувалъ да принадлежи на сжщата черква съ тѣхъ. По-послѣ, когато му се отворили очитѣ и душата му се обърнала къмъ Бога, той откровено изповѣдалъ, че нѣмалъ право. Той казалъ, че неговото сжждение било основано на прѣдразсждкъ, а не на факти. Много християни

биватъ осжждани и порицавани отъ свѣтски хора и тогазъ, когато сж чисти като свѣтлината. Тѣ очакватъ да казватъ човѣцитѣ на дѣжа всѣка зла рѣчь противъ тѣхъ.

Понѣкога, обаче, такива обвинения се оправдаватъ отъ фактитѣ. Има за жалостъ християни, които изповѣдватъ Христа, и които не сж справедливи; не сж честни. Тѣ не вършатъ това, що изповѣдватъ. Тѣ сж камъне на прѣпъване прѣдъ грѣшниците. Тѣ даватъ поводъ на враговетѣ Христови да хулятъ. Горко на оногова, чрѣзъ когото дохожда съблазнѣта! „По-добръ би било да се окачѣше на врата му камъкъ водениченъ и да потънѣше въ дълбинитѣ на морето.“

Но истинското благочестие придобива души. Свѣтътъ се ползува повече отъ живота на единъ свѣтъ човѣкъ отколкото отъ всичкото краснорѣчие и всичкото богатство на свѣта. Добритѣ човѣци сж солѣта на земята. „Той бѣше добръ човѣкъ и изпълненъ съ Духа Светаго; и много души се прибавиха Господу.“ Името му е като излѣно миро. Присѣтствието му създава атмосфера, що придава духовно здравие на обществото. Когато Симонъ Петръ се изпълнилъ съ Духа Светаго, и неговата сѣнка носела изцѣление за болнитѣ. Самата сѣнка на единъ добръ човѣкъ е благословение за хората. Изъ него излиза несъзнателно влияние за добро, което влѣчение хората чувствуватъ и отъ което се трогва животътъ имъ. Лоши човѣци може да го прѣзиратъ и да се стараятъ да го погубятъ; но бевъ да знаятъ защо, неговитѣ съсѣди ще бждатъ повлияни за добро отъ негова животъ. Той е уханне на животъ за животъ.

Опѣзи, които мислятъ, че благочестието прави човѣцитѣ неприятни и нелюбезни, съвсѣмъ погрѣшно мислятъ. Имало е мъже и жени, които сж вѣрвали, че раздѣление отъ свѣта значело да има човѣкъ намусено лице и меланхоличенъ духъ. Такива християни иматъ едностранчивъ възгледъ за религията. Тѣхното благочестие

е изкривено. Тѣхната набожностъ е жалка карикатура. Истинското благочестие е хубаво. Христосъ бѣше съвсѣмъ любезенъ. Неговитѣ ученици сж участници на Негова Духъ. Тѣ свѣтятъ като свѣтлина въ свѣта.

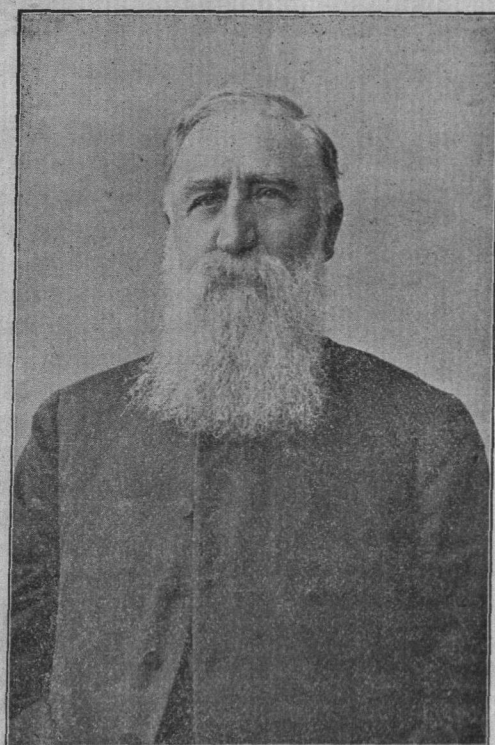
Нѣма по-добро срѣдство за струване добро отъ добръ характеръ. Това е Евангелието приложено въ всѣкидневния животъ и изложено прѣдъ очитѣ на човѣцитѣ. Нѣмаме нужда нито отъ богатство, нито отъ учение, нито отъ гений за да имаме възможностъ да струваме добро. Въ всички тѣзи има сила. Но най-крѣпката сила подъ стѣпцето е добръ животъ. — Christian Advocate.

Д-ръ АЛБЕРТЪ Л. ЛОНГЪ *).

Д-ръ Албертъ Л. Лонгъ, е роденъ въ 1832 година въ градъ Уашигтонъ държава Пенсилванія, Съединени Държави на Америка. Той получилъ срѣднѣ и висше образование прѣди да се рѣши да дойде въ България да работи за уметвеното, нравственото и религиозното подигане на нашия народъ. Тѣмко когато нашиягъ народъ се пробуждаше и рѣшилъ бѣше да си извоюва черковнитѣ права Д-ръ А. Л. Лонгъ заедно съ колега си Д-ръ Претиманъ биде назначенъ мисонеръ въ България.

Въ 1857 г. м. Септември двамата първи мисонери пристигнали въ България и се установили въ Шуменъ, гдѣто Д-ръ Лонгъ живѣлъ около двѣ години. Въ Шуменъ Д-ръ Лонгъ е оставилъ добри спомени. Всички по-стари шумненци го помнятъ. Първата му грижа била изучаването на българския езикъ, нелесна въ онова врѣме за единъ чужденецъ работа. Извъпредната дарба, що имаше, му помогна подъ ръководството на единъ младъ учителъ въ нѣколко мѣсеца да ус-

*) За сега даваме краткъ отчетъ за мисонерската книжовна и литературна дѣятелностъ на Д-ръ Лонгъ; когато съберемъ нужнитѣ свѣдения ще издадемъ по-пълненъ биографиченъ очеркъ.

Андрей Л. Лох 23

вои доволно добръ езика, щто да може да напише кратко съчинение на български безъ много погрѣшки*). Д-ръ Лонгъ сполучи дѣйствиелно да научи много добръ български. Доказателство за това е редактираната отъ него въ Цариградъ „Мѣсечна Зорница“ отъ 1864 до 1872 г., и особено прѣводътъ на Бжияновата знаменита алегория „Пжтешественикътъ“, часть I., който прѣводъ е тъй гладкъ, че и сега, слѣдъ повече отъ тридесетъ години, се чете съ улада.

На Септемврий 5/17-й, 1859 г. Д-ръ Лонгъ се прѣмѣстилъ въ гр. Търново, дѣто е мислилъ, че ще може по-успѣшно да работи. Тукъ на 12/24-й Дек. сжщата година въ своята подъ наемъ кѣща, той почналъ да държи редовно събрания на български. На първата св. Недѣля имало 15, а на втората 25 слушатели. Търновчани почнали живо да говорятъ за Американския мисонеръ. Повечето, разбира се, неодобрявали религозната му дѣятелность и се бояли отъ нѣкаква си „задня цѣль“, за която и тѣ нѣмали твърдѣ опрѣдѣлено понятие. Характерно е словото, което въ онова врѣме държалъ единъ калугеринъ въ една отъ Търновскитѣ църкви противъ протестантитѣ. Този калугеринъ билъ кандидатъ за владика. Между друго той казалъ, че протестантитѣ не били християни, защото отхвърляли кръшението и Господнята Вечеря (причащението). Д-ръ Лонгъ обаче продължавалъ мирно да работи. Особено му

било приятно когато го посѣщавали свещеници. Тѣмъ той обяснявалъ главнитѣ евангелски истини и ги заинтересувалъ сами да четатъ и изпитватъ словото Божие за да могатъ да поучаватъ и паст-вото си¹⁾. Въ това врѣме Д-ръ Лонгъ се запозналъ съ г-на Гавриила Илиевъ, първиятъ евангелски християнинъ, първиятъ библейски книгопродавецъ и първиятъ Евангелски проповѣдникъ въ България. Г-нъ Илиевъ е вѣрно помагалъ на Д-ръ Лонгъ въ работата му до 1863 г., когато последниятъ се прѣмѣстилъ въ Цариградъ.

Прѣзъ 1862 г. въ врѣме на политическитѣ смутове въ България, когато и въ Търново имало силно възбуждение и голѣмъ страхъ да не би да станатъ кланія отъ Турцитѣ, Д-ръ Лонгъ отворилъ кѣщата си на всички, които търсили прибѣжище. Скоро мжже, жени и дѣца напълнили дома му, и молили да имъ позволи да спятъ подъ негова покривъ. Запозналъ съ турскитѣ власти Д-ръ Лонгъ нерѣдко се е застъпвалъ за заподозрени отъ властитѣ и познати нему Търновски граждани. Това той е правилъ по такъвъ начинъ, че и сега малцина сж, които знаятъ за това. Най-добри спомени е оставилъ Д-ръ Лонгъ въ Търново²⁾.

Прѣзъ Юлий 1863 г. Д-ръ Лонгъ, желайки да бжде по-полезенъ на цѣлия български народъ, се прѣмѣстилъ фамплиярно въ Цариградъ и въ началото на 1864 г. почналъ издаването на мѣсечната иллюстрована „Зорница“, която е излизала подъ неговото вѣщо редакторство до 1872 г.

*) Слѣдната случка показва колко изненаданъ останалъ тогавашниятъ послѣденъ грѣцки владика въ Шуменъ. Учителътъ на Д-ръ Лонгъ отишелъ единъ денъ съ нѣкои отъ по-виднитѣ граждани на посѣщение при казания владика. Последниятъ между друго отворилъ дума за Американскитѣ миснери: „Знаятъ ли турски“, попиталъ той, „Не знаятъ“ билъ отговорътъ „Бишей ямаеджеклеръ“ (нищо нѣма да сторятъ), билъ отговорътъ на надмѣнния Веннаминъ; но единия отъ тѣхъ (Д-ръ Лонгъ) поделъ тогавъшния учителъ, „е успѣлъ въ нѣколко врѣме да научи доста добръ български и е написалъ кратко пѣчнение, въ което нахѣрихъ само нѣколко погрѣшки съ това учителътъ извадилъ и показалъ съчинението (на Д-ръ Лонгъ). Въ разстояние на толкози години, Вие като архинастиръ на тази епархия, въ която християнското население е българско, научили ли сте нѣщо на български? Бждѣте увѣрени, че този мисонеръ ще стопи нѣщо, но Вие нѣма нищо да сторите“.

1) Единъ отъ тѣзи свещеници е билъ свещеникъ Димитръ (Стариятъ Погъ Димитръ) отъ черквата Св. Константинъ, Търново.

2) Характерно е слѣдното, що единъ отъ старитѣ Търновци разказа за Д-ръ Лонгъ, прѣди 21 години, когато пишущиятъ тѣзи рѣдове живѣше въ Търново. „Колкото пжти се срѣщамъ съ Васъ“, ми каза веднѣжъ този старецъ, „с си напомнимъ за Д-ръ Лонгъ. Азъ обичахъ да ходя въ дома му, когато той живѣше въ Търново. Веднѣжъ го запитахме, защо полага такава грижа за насъ, като вижда, че не му цѣнимъ труда. Той отговори съ една усмивка: „Азъ работа за бждещето; ще дойде врѣме, когато вие ще имате въ Търново българинъ проповѣдникъ“ и сега като Ви гледамъ напомнимъ си за думитъ на Д-ръ Лонгъ, които думи се изпълняватъ въ Васъ, който сте българинъ проповѣдникъ.“

Седемгодишните течения на това списание сж пълни съ поучителни и съ гладък езикъ написани статии по възпитанието, религиозния животъ и разни други ползвни прѣдмети. Въ 1865 г. Д-ръ Лонгъ прѣведе и издаде „Пътешественикътъ“, частъ I, за която книга говорихме по-горѣ. Прѣзъ сжщата година той заедно съ покойния Д-ръ И. Риггсъ почна прѣвода на цѣлата Библия на български,¹⁾ което дѣло съ помощта на покойникъ П. Р. Славейковъ и Христо Костовичъ двамата мисионери сполучливо извършиха въ 1871 г. Най-напрѣдъ се прѣгледали и поправили Неофитова прѣводъ на Новия Заветъ. Първото издание на прѣгледания и поправения прѣводъ на Новия Заветъ излезе въ 1866 г. въ Цариградъ²⁾. Прѣзъ м. Май сжщата година Д-ръ Лонгъ ходи въ Америка съ иждивението на Британското и Чуждестранно Библиейско Общество, за да надзирава отпечатването на голѣмото и хубаво издание на Новия Заветъ на Славянски и Български, за което издание той писалъ въ 9-й брой на в. „Зорница“ 1868 г. Съ прѣвода на Библията на български покойникъ доктори Риггсъ и Лонгъ поставиха българския народъ подъ вѣченъ дългъ отъ признателностъ. Прѣзъ послѣдните тридесетъ години българскиятъ прѣводъ на Библията се е челъ отъ всички българи безъ разлика на вѣроизповѣдане и е помагалъ за назидаванieto имъ въ спасителните истини на Евангелието³⁾. Прѣзъ всякото

врѣме, когато Д-ръ Лонгъ е билъ занятъ въ важна книжовна работа (отъ 1864—1872 г.), той всѣка св. Недѣля е държалъ въ дома си богослужение съ българска проповѣдъ. Тѣзи негови събрания сж били добръ посѣщавани. При това той е и надзиралъ малцината мисионери и проповѣдници, които сж тогазъ работили въ Сѣверна България.

Въ 1872 г. Д-ръ Лонгъ съ съгласието на мисионерскитѣ власти на Метод. Епископална Църква биде назначенъ професоръ на Естественигѣ Науки въ добръ уредената Американска колегия, Робертъ Колежъ, Цариградъ. Съ тази си постѣпка Д-ръ Лонгъ ни най-малко не измѣни своитѣ възгледи относително нуждата да се проповѣдва Евангелието въ България, както криво мислятъ нѣкои, само че той бѣ дошелъ до убѣждение, че ще бѣде по-полезенъ въ работата, що бѣ назначенъ да върши въ Робертъ Колежъ, което заведение въ онова врѣме се е посѣщавало отъ много млади българи¹⁾. Д-ръ Лонгъ се е живо интересувалъ въ всички българи студенти и имъ е помагалъ съ свѣтитѣ си. Когато настанали смутните врѣмена въ България и се извършили звѣрскитѣ клания въ Батакъ и Перущица Д-ръ Лонгъ съ живо участие е слѣдилъ всичко, и той немалко спомогна за събирането потребнитѣ свѣдения и за наврѣменото обнародване на статитѣ на английския дописникъ на „Daily News“, които статии потресоха общественото мнѣние въ Англия и приготвиха пътя за освободителната война. Всичко това Д-ръ Лонгъ е вършалъ по най-скромненъ начинъ. Освобождението на България и заживяването новъ политически животъ отъ страна на подигналия се отъ петвѣковно робство български народъ е рад-

1) Прѣводътъ билъ почнатъ отъ покойния Д-ръ Риггсъ още въ 1859 г. Съжаляваме, дѣто прѣди смъртта си Д-ритѣ Риггсъ и Лонгъ не обясниха начина, по който сж извършили тази прѣважна работа. Това щеше да поуталожи прѣкалената ревностъ на защитницитѣ на новия прѣводъ на Библията, който прѣводъ се прави отъ руски, а не отъ оригиналните езици, на които е написана Библията.

2) Прѣводътъ на цѣлата Библия е станалъ съ иждивението на Британското и Чуждестранно Библиейско Общество.

3) До миналата година, когато сподѣтъ на Българската черква зѣ рѣшение да се направи новъ прѣводъ на Библията и то отъ руски, никому не бѣ дори идвало на умъ да оспора точността и вѣрността на направения подъ надзора на докторитѣ Риггсъ и Лонгъ прѣводъ на Библията. Защитницитѣ, обаче, на новия прѣводъ неволно потвърдяватъ точността и вѣрността на този прѣводъ въ „Църк. Вѣстникъ“ Год. I, броеве 19 до 35.

1) По виднитѣ свършавши Робертъ Колежъ българи, които сж играли важна роль и вѣкои отъ които още занимаватъ видни постове сж: покойникъ Д-ръ К. Стопловъ и Иванъ П. Славейковъ; оскѣтъ тѣхъ Г-да Маджаровъ бивши министръ, П. Х. Дмитровъ, бивши дипломатически агентъ въ Цариградъ и Атина, Ив. Гешовъ, сегашенъ дипломатически агентъ въ Цариградъ и други, на които имената не можежъ да дадемъ.

вадо сърдцето на Д-ръ Лонгъ. Всичкитъ прѣврати и революции, що е прѣкаралъ нашиятъ народъ прѣзъ послѣднитѣ двадесетъ години не бѣха въ състояние да разклатятъ вѣрата на Д-ра Лонгъ въ бждащето на България. Съ своята вѣра той немалко е ободрявалъ дори и немалцината маловѣрни българи, които сж го познавали. Д-ръ Лонгъ заедно съ покойния си колега Д-ръ Е. Ригтсъ е работилъ на послѣднитѣ двѣ издания на българската Библия (малтъкъ форматъ) и двамата задружно сж направили нѣкои сполучливи поправки особено въ Псалмйтѣ.

За възпитателната дѣятелность на Д-ръ Лонгъ въ Робертъ Колежъ прѣзъ послѣднитѣ тридесетъ години ние не сме още получили нужднитѣ свѣдения. Знаемъ само че неговата дѣятелность е била плодотворна, както свидѣтелствуватъ всички българи, свършавши въ това учебно заведение.

Въ 1892 г. по случай *изложението* Д-ръ Лонгъ посети гр. Пловдивъ и имѣ случай да бжде прѣдставенъ на Княза и да се запознае съ покойния Стамболова и съ тогавашнитѣ министри. Той се особено радваше, като гледаше бодритѣ български офицери и войници. Послѣдното си пътуване въ България той направи въ 1895 г. и посети градоветѣ София, Плѣвень, Левечъ, Търново, Шуменъ и Варна. Навсѣкѣдъ той бѣше добръ посрѣщанъ отъ свършавши въ Робертъ Колежъ българи както и отъ мнозина свои стари приятели. Ние помнимъ добръ проповѣдта, що той държѣ въ Методистката Епископална Църква по случай послѣдното си посѣщение въ гр. Русе. Това бѣше въ Недѣля вечеръ, на 10 Августъ 1895 г. Текстътъ му бѣше; Мат. 16; 26: „Понеже що ще се ползува чловѣкъ, ако всякия свѣтъ спечели, а душата си отпечети“? Той разви много ясно и впечатително темата на проповѣдта: стойността на душата.

Прѣзъ миналата година и особено прѣзъ настоящата Д-ръ Лонгъ не е билъ добръ въ здравнето си и за това по съвѣта на лѣкаритѣ той се рѣшилъ да замине фа-

миллярно въ Америка за поправление на разстроеното си здравие. Той тръгналъ отъ Цариградъ съ семейството си въ началото на миналий м. Юлий. Въ послѣдното писмо що получихме отъ Д-ра Лонгъ, и въ което ни извѣстяваше за намѣренieto си да замине за Америка между друго той казва: „Моето сърдце ще бжде съ Васъ и Вашитѣ братия въ дѣлото, що вършите за България,“ а думитѣ що изказалъ на г. Салганджиевъ въ Р. Колежъ при послѣдната му съ него срѣща показватъ колко е той милѣялъ за България: „Сърдцето ми плаче отъ скърбъ, че ще трѣба да се раздѣля съ моитѣ българи и че съмъ принуденъ да бързамъ за Америка прѣди да мога да видя още веднѣжъ България, която азъ обичамъ и считамъ мое второ отечество.“¹⁾ Тѣзи думи на покойния съдържатъ тайната на неговитѣ трудове за умственото, нравственото и религиозното подигане на нашия народъ. Като любяше Бога отъ всичкото си сърдце, той обикна и българитѣ; въ тѣхъ той видѣ своитѣ ближни и по примѣра на „Добрия Самарянинъ“ той се залови съ всичкитѣ си сили да работи за доброто на българитѣ въ всѣко отношение. Той е давалъ скромно съвѣтитѣ си когато се касало за осигуряване успѣха на какво да е народно дѣло. Тѣй той се е познавалъ съ по-виднитѣ борци по нашия черковенъ въпросъ и ги е настрѣчавалъ въ борбата, що се водели за извоювание правата на българския народъ. Въ религиозната си дѣятелность той е ималъ широкъ взоръ. Свободенъ е билъ той отъ всѣкъ религиозенъ фанатизмъ; тѣсното и противоевангелско уяение, че вѣтъ отъ недрата на извѣстна черковна организация нѣма спасение,²⁾ неможаше да намѣри мѣсто въ любвеобилното сърдце на Д-ра Лонгъ. Не само е билъ покойниятъ готовъ да наставлява и поучава; но той сжщо билъ готовъ и щедро да

1) „Новъ Вѣкъ“, брой 340. стр. 3

2) Учението на римо-католическата църква extra ecclesiam nulla salus (вѣтъ отъ църквата-римо-католичката-нѣма спасение) което учение за жалость и нѣкои православни владци проповѣдватъ.

помага на бѣднитѣ и онужденитѣ. Главниятъ мотивъ въ него е билъ любовта. Той е можалъ да каже съ апостола: „Любовта Христова ме принуждава.“ Въ врѣме на холерата въ Цариградъ въ 1865 г. той съ покойния Д-ръ Хамлинъ е посѣщавалъ много болни и безплатно имъ е раздавалъ лѣкарства; по този начинъ той е спасилъ живота на мнозина*). За голѣма жалость Д-ръ Лонгъ не можалъ да се завърне въ своето отечество, но въ голѣмия крайморски градъ Ливерпулъ, Англия, прѣдалъ Богу Духъ. Богъ да утѣши опечаленото негово семейство и да въздигне мнозина други като покойния прѣдани работници за доброто на българския народъ.

Китайското министерство на чуждестраннитѣ дѣла.

Китайскиятъ Императоръ е издалъ указъ за прѣорганизиране на Министерството на Чуждестранни Дѣла. Указътъ казва, че за напрѣдъ чуждестраннитѣ дѣла ще бждатъ най-важната работа на правителството, и поставя казаното министерство по-горѣ отъ шеститѣ отдѣла, които до сега сж стоели по-горѣ отъ него. Указътъ сжщо прѣдвижда приемането на чуждестранни посланници въ салона, въ който до сега се сж приемали само най-ближитѣ роднини на Императора. Управляющитѣ това министерство, което се нарича Вей-Бу-Пу сж князь *Чингъ* министр; *Валгъ-Вел-Шао*, помощникъ министра; *Чу-Хунгъ-Чи*, *Ху-Шу-Пеигъ* и *Лиенгъ-Феигъ*.

„Кой ще въздѣе на гората Господня и кой ще застане на светото Негово мѣсто? Който е съ чисти ржцѣ и съ непорочно сърдце: който не е далъ на суета душата си, и не се е клѣлъ съ лъсть, той ще приеме благословение отъ Господа, и правда отъ Бога на спасението си.“ (Ис. 24; 3—6).

КРИТИЧЕСКИ ОТДѢЛЪ.

Нѣколко бѣлѣжки върху протестантската пропагандистична литература въ България.

(Църков. Вѣстникъ, Год. II., броеве 9—13).

(Продължение отъ брой 8-ий).

„Трѣбва да се почитатъ прославенитѣ съ нетлѣние мощи на светинитѣ и други тѣхни останки. Чрѣзъ тѣхното посрѣдничество Господъ често видимо явява на вѣрующитѣ своята милость и благодатна помощ, особено за изцѣление на болести. На св. икони и честния кръстъ споредъ опрѣдѣлението на VII вселенски съборъ, трѣбва да въздаваме почитателно поклонение (тимитикъ проскѣнисисъ), като го отнасяме къмъ лицата, пазобразени на св. икони и къмъ разпятия на кръста Христосъ.“ (Църков. Вѣстникъ, брой 12). Евангелието ни казва, че Господъ дѣйствиува чрѣзъ посрѣдничеството на Свои живи светии, а не чрѣзъ мъртви светии или нетлѣнитѣ мощи на такива. Опрѣдѣлението на VII вселенски съборъ по почитанието на иконитѣ като противоевангелско най-много е спомогнало за компрометирането на този съборъ и на всички други слѣдъ него събори държани на западъ. Вселенскитѣ събори не сж непогрѣшими; тѣхнитѣ опрѣдѣления само тогазъ иматъ сила, когато сж съгласни съ евангелскитѣ учения. Настроенето на Евангелскитѣ брошури, които авторътъ напраздно се старае да опровергае, се поддържа и отъ нѣкои православни духовни лица, особено отъ протоерея Сѣменовъ, който е билъ напоследъкъ осжденъ*) отъ Пловдивския епархиаленъ съвѣтъ. Извѣстно е на нашитѣ читатели, че Протоперей Сѣменовъ се е силно изказалъ въ една своя брошура противъ *сложната и луксозна служба* на православната чер-

*) Присѣдата дословно гласи тѣй: „Да се ограничи Протоперей Ст. Сѣменовъ въ Рилския мѣнастиръ на три години на покаяние и безъ право на свещенодѣйствие. Ако до този срокъ не се разкае, да се продължи разглеждането на дѣлото за окончателно рѣшение.“

1) Пишущиятъ тѣзи редове дължи живота си прѣзъ 1865 г. въ врѣме на холерата на личнитѣ старания на Д-ръ Лонгъ.

ква, противъ *висшиѣ степени на иерархията, дспускането на иконопоклонението и жъртвопоклонението*, допускането на *много съмнителни чудеса* и на *разни измислици*, на които се дава чисто догматическо значение, като: *молене на светиитѣ, молене на умрълитѣ*. (Виждѣ *Хр. Свѣтъ* за м. Юний). Този протестъ се подига сега отъ православно духовно лице съ богословско образование, което лице трѣбва да е съвършено запознато съ доказателствата, що се навеждатъ за подкрѣпление на тѣзи заблуждения; но като ги намира недостатъчни и неспособни да устоятъ на ясното учение на Словото Божие, излиза, и въ името на добръ разбраното православие смѣло се изказва противъ тѣзи заблуждения, които учениятъ авторъ въ в. *Ц. Вѣстникъ* напраздно ся старае да подкрѣпи. Протоиерей Сѣменовъ сега се намира въ София. Единъ отъ сътрудниците на в. „Вечерна Поща“ е ималъ разговоръ съ него по горѣспомѣнатитѣ учения и ето обясненията по Н. В. Благоговѣйство е далъ на казания кореспондентъ и които обяснения сж обнародвани въ брой 151 на в. „Вечерна Поща.“

На въпроса: защо наричате *курбанитѣ и иконитѣ* езически кудтъ? Претоиерей Сѣменовъ отговаря: „защото и единитѣ и другитѣ водятъ началото си отъ езичеството. При това тѣхното практикуване е противъ духа и буквата на Св. Писание. Втората заповѣдь гласи: „да си не направяшъ образъ или подобие, било на нѣщата, които сж горѣ на небето, било на нѣщата, които сж долу на земята, било на нѣщата, които сж въ водата подъ земята, и да не имъ се кланяшъ, нито да имъ служишъ.“ — Съ тази заповѣдь Богъ строго запрѣщава поклонението на прѣдмети отъ материя, па каквито и да биле тѣ. — Относително жъртвоприношението (*курбанитѣ*) излишно е да се говори: тѣ бѣха вѣтхозавѣтно установление за еврейтѣ, ала символъ на тая единствена Божествена вѣчна жертва, която Спасителтъ принесе посредствомъ кръста на Голгота, па и самъ

Богъ казва: „Милость искамъ, а не жертва.“ Раздирането на храмовата *завѣса* при Спасителевата смъртъ бѣше доказателство, че всичко вѣтхозавѣтно прѣстава, и започва новиятъ завѣтъ съ новъ духъ и благодать.“

В. — Защо сте противъ *молението на светиитѣ*?

О. — „Защото нѣма подъ небето друго име (освѣнъ името на И. Христа), да е дадено между чловѣцитѣ, чрѣзъ което трѣбва да се спасимъ“ казано е въ Дѣян. гл. IV; ст. 11 — па и църквата твърди сжщото като казва: „Единъ светъ, единъ Господъ Исусъ Христосъ . . .“

В. — Ами не е ли полезно да се молимъ на мъртвитѣ?

О. — „Никакъ. Защото въ такъвъ случай трѣбва да приемемъ, че въ задгробния животъ, освѣнъ рай и адъ, има трето мѣсто за души съ неопрѣдѣлено състояние, нѣщо като пургатоара, въ който вѣрватъ Католицитѣ. Обаче, нашата православна църква е противъ това учение на западната църква. Частниятъ сждъ, споредъ учението на Православната църква, опрѣдѣля вѣчното мѣстожителство на блаженнопочившата или злѣпогибшата душа на покойника още въ минутата подиръ смъртъта. А второто Христово пришествие — страшниятъ всеобщъ сждъ — ще подвъргне на сжщата участъ и възкрѣсналото тѣло. Така щото слѣдъ смъртъта нѣма помощъ отъ никадѣ. Това установление на Св. Писание има и високонравствено и възпитателно значение: като знае човѣкъ, че подиръ смъртъта нищо не е въ състояние да му помогне, той ще държи строга сѣтка за дѣлата си тука на земята, та да го не намѣри смъртъта въ нехайство къмъ душеспасителния дългъ, а да го намѣри въ християнска изправност.“

Но многоучениятъ авторъ въ „Църк. Вѣстникъ“ се завзема не само да отблъсне нападкитѣ на протестантскитѣ брошури противъ ученията на Православната църква, но и дори да докаже, че тѣзи брошури изопачавали и криво тълкували

Словото Божие. За тази цѣль той цитира тълкованието на брошурата „Протестантитѣ сж стари Православни“ върху ст. 53 на 6-та глава отъ Евангелието на Иоана: „Ако не ядѣте плътта на Сина Человѣческаго и не пиете кръвта Му, нѣмате животъ въ себе си,“ че това изрѣчение не трѣбва буквално да се разбира, а авторътъ настоява, че тѣзи думи трѣбва буквално да се разбиратъ, и че Исусъ Христосъ „тукъ говори за истинската Си плътъ и кръвъ, за тази плътъ, която Той далъ за живота на свѣта.“ Забравя, обаче, авторътъ, че буквално никой не бѣ ялъ *плътта* на Господанито пилъ *кръвта* Му, и слѣдъ възкресението никой отъ вѣрующитѣ християни не е правилъ това буквално, и слѣдователно по тази негова логика никой вѣрующъ нѣма животъ въ себе си. Буквалното тълкование на Христовитѣ думи води до недѣлюсть. Ето какво казва върху този стихъ учениятъ швейцарски тълкователъ Годѣ, чието пълно тълкованне върху Евангелието на Иоана е прѣведено отъ френски и на английски и нѣмски: „Исусъ знаеше, Исусъ дълбоко чувствувахе, че Той принадлежѣше, тѣло и душа, на човѣчеството. Изрѣченията да яде и да пие, сж фигурални; но тѣлесната страна на съобщението ни съ Него е дѣйствителна. „Понеже сме удове на *Неговото тѣло*,“ казва апостолътъ, който може най-малко да се подозира въ религиозенъ материализъмъ (Ефес. 5; 30); и за да покаже ясно, че не е въпросъ тукъ за лесно разбираема метафора, той прибавя: „Тая тайна е голѣма; но азъ говоря това за Христа и за църквата“ (ст. 32). Тази тайна за нашето пълно съединение съ Христовата личностъ, която тукъ е изразена съ *думи*, е тъкмо оная, която Исусъ пожела да въкаже чрѣзъ единъ *актъ*, когато Той установи Господнята Вечера.“ Всички учени тълкователи, освѣнъ католишкитѣ и православнитѣ, тѣй тълкуватъ изрѣчението: „да яде нѣкой плътта Ми и да пие кръвта Ми.“ Православнитѣ въ унисонъ съ католицитѣ се придържатъ о недѣлюто

буквално тълкование на тѣзи думи въ интереса на едно противоевангелско учение, което авторътъ се старае да подкрѣпи въ брой 13 на „Църк. Вѣстникъ,“ и за което и ние ще говоримъ по-обстоятелно. За сега ще кажемъ, че „това, което е ясно за всѣки безпристрастенъ човѣкъ, не е ясно“ за автора.

Относително учението за послѣдния сждъ, авторътъ, като отхвърля разсѣжденията на брошурата „Истинни Поклонници“ врѣхъ това учение, казва: „Православната църква учи, че състоянието на умрѣлитѣ хора до страшния сждъ не е окончателно опрѣдѣлено: нѣкои отъ грѣшницитѣ, благодарение молитвитѣ на църквата, може да се спасатъ, да прѣминатъ отъ ада въ рай.“ Доказателства отъ Св. Писание за подкрѣпление това учение на Православната църква авторътъ не прѣдставя, по простата причина, че пѣма такива. Какъ, прочее, да се приеме такъво учение, което противоречи на изрѣचितѣ думи на Св. Писание, като напр. Лука 16; 26. Откр. 22; 11. Притчата на Десетѣтѣ Дѣвници (Мат. гл. 25) и притчата за монаситѣ (Лука 19; 12—25), които всички показватъ, че Богъ е поставилъ човѣцитѣ подъ испытание тукъ на земята. Всѣкий, който слуша милостивитѣ евангелски покани и ги отхвърли, прѣзрѣ Спасителя и Изкупителя своего, и прѣмине отъ този свѣтъ безъ покаяние и вѣра въ Господа, той съ това рѣшава своята сждба и не може слѣдъ смъртта си да се спасе.

Споредъ автора протестантитѣ не само своеобразно тълкували Словото, но „въ сжщото врѣме изопачаватъ по нѣкога и самия му текстъ.“ За доказателство на това той цитира (2 Пет. 1; 15) на славянски (защо не на български?) и дава и оригиналитѣ думи въ грѣцкия подлинникъ; спудасо дѣ кѣ екаѣтотѣ ѳхинъ пмѣсъ мета тѣнъ емѣнъ ѳксодонъ тѣнъ тутонъ мнѣминъ пийсте. Ние нѣколко пжти разгледахме този стихъ въ оригиналния грѣцки текстъ, сравнихме българския прѣводъ съ прѣвода на други езици и не намѣрихме

никакво изопачение на текста въ прѣвода. Отъ гдѣ намира автора изопачаване, ние просто се чудимъ. Изопачение, ако има, то е отъ страна на католишки и православни богословци, които както и самъ авторътъ изповѣдва, посочватъ на горѣцитирания стихъ за да докажатъ, че умрѣлитъ светии можели да ходатайствуватъ за насъ прѣдъ Бога. Всѣки безпристрастенъ читателъ, обаче, ще се убѣди, че въпросниятъ стихъ не допуска такъво тълкувание, каквото му даватъ православнитъ богословци, и, ако има изопачаване, то се намира, пакъ повтаряме, въ кривото тълкуване, що дава православната църква. Българскиятъ прѣводъ на въпросния стихъ гласи: „Ще се постарая, обаче, щото и вне слѣдъ умираието му да можете всѣкога да помните тѣзи работи.“ Рускиятъ прѣводъ гласи: „Буду же стараться, чтобы вы и послѣ моего отсутствія всегда переводили сіе на память.“ Съ тѣзи прѣводи сж съгласни и английския, френскитъ, нѣмскиятъ и италианскиятъ прѣводи. Ето какъ гласи френскиятъ: „Mais j'aurai soin, que vous pussiez aussi, après mon départ, vous remettre continuellement ces choses dans votre souvenir.“ Мжчи се авторътъ да изкривн ясниа смисълъ на тѣзи думи, че ще се постараетъ апостолътъ, щото и слѣдъ смъртъта му да могатъ неговитъ ученици да помнятъ неговитъ наставления. Споредъ автора, апостолътъ ужъ искалъ да каже „че и слѣдъ смъртъта си той ще се грижи да помятъ тѣ тѣзи неговни наставления.“ Че това тълкование изопачава думитъ на апостола, както сж изложени въ грѣцкия подлинникъ, види се явно отъ факта, че въ грѣцкия текстъ се казва: „ѣхитъ имасъ метѧ тѣнъ емѣнъ ѣксодонъ тѣнъ тутонъ мнѣминъ пиѣсте.“ Тукъ на глагола въ неопрѣдѣлено наклонение ѣхитъ мнѣминъ пиѣсте¹⁾ подлежащето е имасъ въ винителния падежъ, и изрѣчението значи: вне да си до-

карвате на умъ, или да помните, а не азъ да си докарвамъ на умъ, както би казалъ апостолътъ, ако е искалъ да се разбере, че той именно ще ги помни и слѣдъ смъртъта си т. е. че ще ходатайствува за тѣхъ. Оставаме сега читателитъ да сядятъ, кои изопачаватъ текста на Св. Писание, протестантитъ ли или православнитъ?

Въ 13 брой на „Църк. Вѣстникъ“ авторътъ слѣдъ като отхвърля думитъ на г-на Цановъ въ неговата книжка „Размишления“ относително ученето за Господнята Вечера, че „Църквата Христова прѣзъ първитъ седемъ вѣка е вѣрвала, че хлѣбътъ и випото въ причащеването си оставатъ пакъ хлѣбъ и вино. Св. отци Оригенъ, Августинъ и други тѣй се вѣрвали. Думитъ на нѣкои православни защитници, че църквата единодушно е вѣрвала въ прѣсжществлението на хлѣба и випото, не сж истинни. Това чудовищно учение е начало да се въвежда въ църквата прѣзъ 8-й вѣкъ, но се узаконило по единъ съборенъ начинъ отъ Римо Католичкия съборъ въ Трентъ прѣзъ 16 вѣкъ,“ твърди, че „колкото се касае до общото свѣтско отеческо учение за Евхаристията (Господнята Вечера), то въпросътъ за прѣсжществлението на светитъ дарове стои внѣ отъ всѣко съмнѣние“, и за подкрѣпление на това си миѣние цитира думитъ на Игнатия Богопосецъ († 107), Юстинъ Мжченикъ († 167), Кирилъ Иерусалимски († 368 и Григория Ниски († 369). Учени и безпристрастни черковни историци ни казватъ твърдѣ умѣстно, че „учението за Господнята Вечера останало неопрѣдѣлено и неизвѣстно“ прѣди и до Никейския перюдъ както и нѣколко вѣка слѣдъ Никейския съборъ¹⁾. „Разнитъ теории за Господнята Вечера прѣдставляватъ елементи на истината, които сж били изкривени отъ схоластични тъкности, но може да се очистятъ и комбиниратъ. Господнята Вечера е: (1) възпоминателно установление, спо-

1) Че Българскиятъ прѣводъ е правъ се вижда отъ прѣвода на новогрѣцки, който гласи: Тѣло ѣмѣте епителитъ, бѣте сѣсъ кѣ метѧ тѣнъ апѣѣоспитъ му на дѣнасте пѣнтотѣ на епитѣѣсте авѣа.

1) Schaff Hist. of the Christian Church. Vol. II p. 241

менъ на Христовата умилостивителна жертва на кръста; (2) тя прѣдставлява живото съединение на вѣрващитѣ съ Спасителя, чрѣзъ което тѣ наистина, то естѣ духовно и чрѣзъ вѣра, прииматъ Христа, съ всичкитѣ Му благодѣяния, и се хранятъ съ Негова животъ за животъ вѣченъ; (3) общение на вѣрващитѣ единъ съ други като членове на сѣщото тайнствено тѣло Христово; (4) евхаристия или благодарствено приношение на нашитѣ лица и служби на Христа, който умрѣ за насъ, за да можемъ ние да живѣемъ за Него¹⁾).

Като говори за учението на Кирила Иерусалимски и на Григория Ниски и други отци върху Господнята Вечеря Д-ръ Шафъ казва: „Колкото и да изглежда като че тѣзи (изрѣченията на горѣспомнатитѣ отци) и подобни изрѣчения потвърдяватъ римо-католичкото учение за прѣсвщественнието (което и православната църква приема) тѣ въ сѣщностъ сдържатъ само *динамическо*, не сѣщественно промѣнение на елементитѣ (хлѣба и виното) въ тѣлото и кръвта Христови. Защото, трѣбва да се помни, че има голѣма разлика между полупоетичния пламененъ езикъ, съ който отцитѣ и особено литургичитѣ говорятъ за Евхаристията и ясения тихъ и хладенъ езикъ на логиката и доктриналната дефиниция.“²⁾ Фактътъ, че първото прѣние по този въпросъ се появи къмъ срѣдата на IX вѣкъ, между Пасхасия Радберта и Ратрамна, отъ които първиятъ поддържалъ учението за прѣсвщественнието, а вториятъ учението за динамическото или духовното присѣствие на Ис. Христа въ Господнята Вечеря, ясно показва, че въпросното учение до онова врѣме не е било ясно опрѣдѣлено и установено. Това прѣние се поднови пакъ въ XI вѣкъ между Беренгария, който защищавалъ евангелското учение за духовното присѣствие Христово и Ланфранка, който поддържалъ сегашното римо-католичко и православно учение за прѣсвщественнието²⁾). Уче-

нието за прѣсвщественнието е било най-първо силно изказано въ двата римски синода въ 1059 и 1079 г.; то е било санкциопирано въ римо-католичката църква отъ четвъртия Латерански съборъ въ 1215 г. и най-послѣ отъ Трентския съборъ въ 1551 г. въ 13-тото засѣдание на рѣчения съборъ. Твърдението на автора, че учението на първитѣ отци върху *прѣсвщественнието*^{*)} на хлѣба и виното въ Господнята Вечеря ужъ било съгласно съ сегашното учение на римо-католичката и източно-православната църква не може да се докаже отъ църковната история. Това учение е едно отъ по-сѣтнешнитѣ заблуждения, за поддържанпето на които папѣтѣ и папскитѣ инквизитори сж пролѣли много невинна кръвъ.

Тайни съгрѣшения.

Вѣрватъ, че тайнитѣ съгрѣшения докарватъ повече врѣда и сѣспиване на християнитѣ днесъ отколкото всѣко друго нѣщо. Погледнитѣ на Давида. Сърдцето и душата му бѣха прави прѣдъ Бога; но подъ царската му мантия имаше тайни съгрѣшения, и прѣди да разбере Давидъ състоянието си, той падна окаянень грѣшникъ прѣдъ Божиемо сѣдовище. Ако нѣкой отъ читателитѣ иматъ тайни съгрѣшения, нека просятъ отъ Бога да изпита сърдцата имъ, да ги опита, да познае мислитѣ имъ и да ги води въ вѣчния пжтъ. На онѣзи които се придържатъ отѣзи нѣща, искамъ да имъ кажа, че когато дойде Царьтъ въ всичката си слава, вие ще стоите между поканенитѣ гости непоканени, между измититѣ немити, между спасенитѣ, неспасени патрленици. Вие ще стоите тамъ душа гола, душа осѣдена, душа изгубена. О, нека попросимъ отъ Бога да ни очисти сега, и да ни направи свети и угодни прѣдъ Себе Ся. Evangelist.

*) Думата *прѣсвщественнието* на Lat. *transubstantiatio* най-напрѣдъ употрѣблязъ Peter Damiani, римо-католички писателъ (умрѣлъ 1072 година), а съотвѣтствуващата гръцка дума мету-сисоспъ е била формално приета отъ Източно-православната църква въ Православната Вѣро-изповѣдъ на Петра Могила въ 1643 г.

1) Schaff, Hist of the Christian Church Vol. I. p. 474.

2) Schaff Church History Vol. III p. 495.

КЖИЦАТА ЩО ЯКОВЪ ПОСТРОИ.

Отъ REV. J. WESLEY JOHNSTON, D. D.

Повѣсть за Младитѣ.

(Прѣв. отъ Английски).

(Продължение)

Никой, до сега, не е претендиралъ, че въ Норудъ имаше добъръ шивачъ, но колкото за Якова, който имаше добро тѣлосложение, и настояваше, че има право да каже нѣщо за кроежа, слѣдствието бѣ доста задоволително. Наястина Яковъ биваше доста прѣдставителенъ кога се облѣчеше въ най-добритѣ си недѣлни дрѣхы. Г-жа Хърсли както и Нели чувствуваха допустима гордостъ, когато вървѣха съ него къмъ църква. Може би, ако се знаеше цѣлата истина, че и Яковъ тѣй чувствуваше за себе си! Но единичниятъ день, който той прѣкара въ Нью-Йоркъ бѣ едно откровение за него. Сравнени съ дрѣхитѣ на младежитѣ, които той бѣ видѣлъ на Бродуей въ дѣлниченъ день, неговитѣ му се видѣха прости, злѣскроени, и вмѣсто да се гордѣе съ тѣхъ, тѣ му се виждаха прилични само за едно селско момче.

Послѣ неговитѣ ржцѣ бѣха годѣми и твърди. Той поиска да имъ турн ржавици, но тѣ изглеждаха тѣй вдървени и смѣшни въ ржавици щото, той ги извади и ги носѣше въ ржа. Когато вървѣше съ майка си и Нели, Яковъ въобще биваше задоволенъ отъ себе си, но като вървеше нея Недѣлна заранъ съ Дариела, почувствува се като не намѣстото и почти пожела да бѣше въ Норудъ. Тя изглеждаше тѣй нѣжна, съвършенно граждански възпитана, тѣй улеснена въ всѣко обръщанне, щото като че никаква погрѣшка отъ нейна страна не бѣ възможна. Но при все това нищо не показваше, че тя чувствуваше тѣзи нѣща. Тя не искаше да се покаже нито съ дума нито съ погледъ. Нито пъкъ се стараеше да покаже оная моминска простота, която е най-слабата и най-смѣшната отъ всички претенции. Яковъ усѣщаше, че тя е искренна; нейниятѣ

очи го показваха, нейното лице го отражаваше, нейнитѣ думи го изговаряха, то се виждаше въ цѣлото ѣ естество. Той чувствуваше нѣкакъ си, че тя бѣ една жена отъ образецътъ на майка му, не толкова озрѣла, разбира се, и съ чувства още не затѣпени отъ съприкосновение съ дѣйствителния животъ, обаче точно такава жена каквато трѣбва да е била майка му въ врѣме на женидбата ѣ. Това бѣ най-високата точка на Яковото възхищение, и Дариела бѣ първата жена, която достигна такава височина.

Отиваннето до църквата зѣ нѣколко минути и се оказа доста интересно и за двамата; защото Яковъ, за голѣмо удоволствие на Дариела, изновѣдва радостъта си, че може да отиде на църква, и откровенно изяви вѣрата си въ религиозенъ животъ.

„Азъ дължа това на г-на Белмонтъ,“ каза той, „нашия проповѣдникъ за нѣколко години въ Норудъ.“

„Г-нъ Белмонтъ!“ каза Дариела, съ погледъ на очудване. „Азъ съмъ се срѣщала съ единъ г-нъ Белмонтъ. Той понѣкога посѣщава вуйча ми Ричарда. Азъ мисля, че той прѣкарва частъ отъ ваканцията си тамъ всѣкоя година. Вуйчо ми живѣе близо ди езеро Джорджъ“

„Азъ съмъ чулъ г-на Белмонтъ често да говори за езеро Джорджъ, той много обича да се разхожда съ лодка.“

Кога Яковъ говореше, той си спомни за вечеръта, когато той отиде по рѣката до Милбрукъ съ г-на Белмонтъ, първата отъ многото приятни вечери, които тѣ прѣкараха на рѣката.

По туй врѣме тѣ стигнаха до църквата, едно тихо но хубаво здание, на една добръ известна улица. Яковъ бѣ се приготовилъ

за едно тържествено богослужение съ пѣсни отъ добръ известни пѣвци, благочестие, цѣломъдренно като Януарски лѣдни шушулки и толкова студено слово съ най-високи фрази, но безъ животъ, като ангелъ изработенъ отъ периански мраморъ; но за негово очудване, службата бѣ пламенна и сърдчена, въ която всички участваха по-усърдно отъ Норудчани, първата пѣсенъ почти го измѣсти отъ мѣстото му. Първата молитва се виждаше като живо нѣщо съ крила, което лѣтѣше на горѣ, като носѣше я него къмъ вѣчнитѣ небеса. Пѣснитѣ на хора слазяха върху него като гласъ, който се носѣше по стѣнитѣ и крѣпоститѣ на небесния градъ. Словото макаръ краснорѣчиво, бѣ цѣлно съ тайнствена сила, която го запечати въ душата му съ всичката сила на божественно послание. Въ това врѣме той забрави странността на всичко около му. Той даже забрави, че сѣдѣше на сжщия чинъ съ Дариела. Все, що той почувствува, бѣ едно сладко но тържествено съзнание на факта, че той бѣ въ Божия домъ, и че този домъ не бѣ нищо друго освѣнъ врата небесна.

Изъ пжтя къмъ дома тѣ и двамата мълчеа — не мълчание отъ притеснение, но онова дълбоко мълчание, което обзема душата, когато пейнитѣ мисли сж върху свети нѣща, и лѣкнитѣ думи трѣба да се хвърлятъ на страна, и когато духътъ се покланя мълчеливо прѣдъ горящата кжпина на едно божественно откровение.

„Нампрашъ ли наслаждение въ богослужението, Якове?“ попита Дариела, кога приближиха до бащината ѝ кжца.

„Твърдѣ много,“ отговори Яковъ.

Той не искаше да говори повече точно тогава; нито пъкъ Дариела желаше това. Да прѣдприеме човекъ да анализира известни усѣщания, или да се труди да опише високи духовни чувствувания е сжщо като да тури ржката си върху една прѣсно изписана картина. Ржката само разваля произведението на художника и сама се нацапва. Както Яковъ се задоволи съ

въпроса на Дариела, тѣй и тя съ неговия отговоръ.

Когато Алфордовитѣ се събраха на обѣдъ явно стана, че нито писмата, нито прочитанието на Недѣлнитѣ вѣстници не бѣха донесли миръ на г-нѣ Алфордовия умъ, защото той се виждаше смутенъ и притѣсненъ и това той не можеше да укрие. Сжщото бѣ и съ г-жа Алфордъ, и нейното лице показваше знакове на скръбъ и грижа. Може би причината бѣ дѣждѣтъ, който се изливаше тогава въ порон, и прѣчаше на нѣкои особенни планове на Херберта. Той изглеждаше доста разочарованъ и нѣкакъ злѣ разположенъ.

Дариела, прочее, трѣбваше да прѣска видѣлина и топлина колкото бѣ възможно. И тя стори това по единъ сладъкъ благодатенъ начинъ, щото полека лека небето се отвори и ясното слънце се показа, нѣ то бѣ сторено тѣй тихичко и простичко, щото като лѣтното изгрѣване на слънцето, човекътъ едва може да каже кога свѣршва нощта и започнува деньтъ. Даже Яковъ, бързъ и остроуменъ какъвто бѣ, не можѣ изведнѣжъ да разбере течението на пейнитѣ движения. Но оная видѣлина на нейното лице — колко странна бѣ тя! Онова неописуемо чувство на Божия миръ, колко явно бѣ то!

По-долу отъ срѣденъ растъ, слабо тѣло, но прѣввзходно съразмѣрно, лице съ таква хубави черти като че изсѣчено отъ мраморъ, очи които свѣтѣха съ тайнствена видѣлина и коса, която изглеждаше повече като свѣтълъ кръгъ отъ колкото едно покривало. Яковъ гледаше къмъ Дариела като къмъ единъ Рафаеловъ ангелъ, който като че бѣ избѣгалъ отъ картината и минутно бѣ се облѣкалъ въ плътъ и кръвъ. Нѣ Яковъ бѣ точно на двадесетъ и една година, оная възраст въ живота на единъ младежъ, когато ангели сж многочислени отъ колкото въ по-последующитѣ години!

„Яковъ се познава съ г-на Белмонтъ,“ каза Дариела, гледайки къмъ майка си, макаръ че думитѣ се отнасяха и за дру-

гитѣ, „Г-нѣ Белмонтѣ е билъ за нѣколко години въ Норудъ.“

„Нашиятъ г-нѣ Белмонтѣ?“ попита г-жа Алфордъ, като погледна къмъ Дариела, послѣ къмъ Якова.

„Да, нашиятъ г-нѣ Белмонтѣ, каза Дариела.

„Ние всички уважаваме г-на Белмонтѣ,“ каза г-жа Алфордъ, като отпрати думитѣ си къмъ Якова.

„Тѣй и ние,“ отговори Яковъ съ една благодарна усмивка. „Г-нѣ Белмонтѣ е билъ крайно благъ къмъ мене. Азъ никога не мога забравя добрината му.“

Имаше нѣщо тѣй усърдно и искрено въ начина и думитѣ на Якова, щото тѣ всички погледнаха къмъ него, защото признателността, макаръ че често се говори за нея, тя се намира повече въ рѣчника вмѣсто между хората.

Тогава Яковъ продължи да говори за личния интересъ, който г-нѣ Белмонтѣ показвалъ въ него, за вечеритѣ, които прѣкаралъ съ него, за уроцитѣ, които му прѣподавалъ, и голѣмото му желание да му помага въ всѣко нѣщо.

„Г-нѣ Белмонтѣ прави челоуѣци, азъ прави книги,“ г-нѣ Алфордъ си помисли горчиво, като погледна отъ Якова къмъ Херберта, като сравни почти ядовито единия съ другия. Но г-нѣ Алфордъ бѣ доволно разуменъ да не тури мисльта си въ думи. Нито щѣше да е право. Ако Хербертъ бѣ мѣкушаво момче, кой бѣ виноватъ за това? Той бѣ разглезенъ, позволяваха му да прави каквото ще, никога не му искаха отчетъ за паритѣ му или врѣмето му, и вслѣдствие на това, ако той бѣ станалъ слабъ, мѣкушавъ, безъ цѣль или амбиция, г-нѣ Алфордъ бѣ самъ отговоренъ за това.

Нито пъкъ Хербертъ бѣ мѣкушавъ. Ако той бѣше прѣкаранъ прѣзъ цилиндритѣ на прилично ограничение, постепенно поучаванъ, принуденъ да изпълнява длѣжности и задлѣжения като други младежи, слабото и недостойното щѣше да се изстиска изъ него и мжже-

ството да остане, съ което г-нѣ Алфордъ би се гордѣялъ.

„Яковъ е сега чуждестраниятъ кореспондентъ на Норудската фабрика,“ каза г-нѣ Алфордъ, слѣдъ като Яковъ бѣ говорилъ за г-на Белмонтѣ.

„На г-нѣ Лянгдоновото мѣсто?“ попита Дариела, доста зачудена, защото баща ѝ не бѣ казалъ причината на Яковото повикване въ града.

„Да; г-нѣ Лянгдонъ ще отиде на Югъ. Той е много боленъ,“ отговори г-нѣ Алфордъ.

Това причини новъ интересъ въ Якова. Отъ онази случка на прѣкатурването лодката, когато г-жа Алфордъ видѣ Якова да скочи въ рѣката и да спаси малкото ѝ дѣте отъ явна смъртъ, тя се усѣщаше подъ голѣми задлѣжения къмъ него и го почиташе съ искрення любовь. Тя всѣкога питаше г-нѣ Алфордъ за Якова, когато той отиваше въ Норудъ и оставаше много задоволна, кога слушаше за неговото повишение отъ врѣме на врѣме. Обаче тя никога не сънуваше, че това момче толкова ще напръдни, щото да бѣде назначено чуждестраненъ кореспондентъ. Тя знаеше, що включаваше това положение и що изискваше то. И тѣй тя погледна къмъ младежа на трапезата съ очудване и гордостъ.

„Азъ мислѣхъ, че вие щѣхте на мене да дадете това мѣсто,“ каза Хербертъ, нѣкакъ съ съжаление.

„Ти можешъ да го завземешъ утрѣ,“ отговори г-нѣ Алфордъ, нѣкакъ си по-остро отъ обикновено, „но ако прѣминешъ изпита.“

Хербертъ не бѣше билъ успѣшенъ въ изпититѣ, ето защо жилѣше г-нѣ Алфредовиятъ отговоръ.

„Бѣлѣжката трѣбва да е висока,“ каза приятно Дариела, като се притече въ защита на брата си, „другояче Яковъ може да има единъ опасенъ противникъ за мѣстото.“

„Испански, Френски, Германски, и по малко отъ два или три други езици.“

„Тогава моята работа е свършена,“

отговори Хербертъ благоразположено. „По малко отъ „други,“ азъ мога да сторя това, но първитѣ три сж непостижими за мене.“

Има едно вакантно мѣсто въ „№ 4,“ което вие може да завземете за да се обучавате, забѣлѣжи г-нъ Алфордъ съ една усмивка.

„Добрѣ,“ отговори Хербертъ, „една птица на храста е по-добро отъ единъ трънъ въ ржката. Има по-долни работи отъ оная на помощникъ надзирателя въ Норудскитѣ фабрики.“

Какъвъ добъръ момъкъ е станалъ Яковъ Хърсле! Дариела каза на майка си на другия день слѣдъ Яковото заминаване.

„Какво любезно момиче е Дариела! шепнеше си тихо Яковъ, като сѣдѣше въ трена за къмъ Норудъ.“

ГЛАВА XVI.

Бѣше почти тъмно когато Яковъ пристигна въ Норудъ, защото вечерниятъ трепъ отъ Брентонъ, гдѣто се отклоняваше отъ главната линия, спираше на всѣка станция. Нито пъкъ кондукторътъ бързаше, слѣдователно спиранията биваха доста дълги, като че всѣкой се бавеше колкото иска. Онѣзи, които обичаха смѣшки говорѣха нѣкои нѣща ужъ на другитѣ пжтници, когато дѣйствително тѣ чукнуваха прѣдсѣдателя на линията. Може би, ако той бѣ чулъ тѣзи смѣшни забѣлѣжки, да му станеше малко неприятно, но понеже той никога не пжтуваше на Норудски клонъ, остроумнитѣ забѣлѣжки и рѣзкия сарказмъ на пжтницитѣ губѣха силата си на праздно.

Най-вѣрно тренътъ бѣ нарѣченъ „улеснителъ,“ защото по-добро улеснение отъ него неможеше да се измисли. Нѣкои отъ вагонитѣ бѣха наречени „котленници“ може би отъ факта че тѣ носѣха празни котли за млѣко по линията. Други носѣха по достойното название „експресъ-товарителенъ,“ но вървѣха съ най-малка бързина. Нѣкадѣ въ смѣсенния тренъ имаше и непжтнически вагонъ, но понеже той не бѣ отъ голѣма важность, малко внимание се обръщаше къмъ него. Кондукторътъ, обаче,

никога не пропускаше да събере билетитѣ или паритѣ отъ пжтницитѣ, защото желѣзницата не разбира, що е човѣколюбие. Въ този вагонъ сѣдѣше Яковъ и на неговия усърденъ, нетърпеливъ духъ пжтътъ се виждаше нескончаемъ. Единъ слѣдъ другъ четиритѣ пжтници бѣха оставили; той, прочее, пжтуваше самъ и това може би бѣ най-доброто нѣщо въ онова обстоятелство. Повече отъ десетина пжти той отиде отъ край до край на вагона, като поглеждаше на вѣнъ ту прѣзъ единъ, ту прѣзъ другъ прозорець. Щомъ се поспираше тренътъ, той излазеше на перона, не защото мислеше че сж стигнали до Норудъ, но да се поосвободи отъ вълненията, съ които се измъчваше. Голѣмо промѣнение бѣ станало въ живота му. Нѣколко дни по-прѣди той бѣ единъ отъ работницитѣ въ Норудската фабрика, за когото мнозина говорѣха въ селото, че билъ „слуга“ и така се отнасяха спрѣмо него слабитѣ и глупави хора; сега той се завръща като „чуждестраненъ кореспондентъ“ да завземе едно отъ най отговорнитѣ мѣста въ фабриката. По нѣкога той едва можеше да се убѣди, че не сънува. Виждаше му се почти невѣроятно. Колко добръ той помнеше първата си опитность въ фабриката — свирепото досаждане отъ мѣмчетата, неговия бой съ Сямъ Мартинъ, подигравкитѣ на нѣкои отъ съученицитѣ му, голѣмитѣ икономии въ дома му, за които малцина Норудчани знаеха. Тогава той си помисли за г-на Белмонтъ, благия, търпеливъ учителъ, чрѣзъ чийто щедри помощи той бѣ избавенъ отъ единъ простъ и труденъ животъ, и приготвенъ за едно полезно и почетно мѣсто.

И послѣ, защото мислитѣ на младежа сж скитающи, той си припомни сладкото лице на Дариела, и прѣди той да узнае това, единъ страненъ сънь почна да пълни душата му. Вѣше тъмно когато трена стигна въ Норудъ, но Яковъ съзрѣ двѣ познати фигури на малкия перонъ, и една радостна усмивка освѣтли лицето му.

„Добрѣ дошелъ, синко,“ каза г-жа Хърсли, като го цѣлуна тъй горѣщо като

че се завръщаше отъ едно пътешествие около свѣта.

„Добрѣ дошелъ, г-нъ Хърсли,“ каза Нели скромно, но пакъ го цѣлуна. Разбира се, че дѣтинско и глупаво бѣ отъ страна на г-жа Хърсли и Нели да отиватъ на станцията, да правятъ шумъ за едного, който бѣ отсъствувалъ само три дни, и не по-далечъ отъ Нью-Йоркъ. Но Хърслевитѣ бѣха простодушни хорица, отъ старата мода може би, и любовта и съчувствията имъ не бѣха затъпили отъ онова, което нѣкои хора наричаха цивилизация.

Нели грабна Яковата чанта и се залови за ржката му, а г-жа Хърсли улови другата му ржка, и изъ пята къмъ дома тѣ приказваха и тримата същевременно. Разбира се, че имаше и друго „добрѣ дошелъ“ отъ г-на Хърсли у дома, не тъй изразително като онова на станцията, обаче, не по-малко любезно и сърдчено. Тогави тѣ вечеряха, една шумна и дълга вечеря — какъ всѣкой изглеждаше, що г-нъ Алфордъ бѣ казалъ, въ каква къща живѣятъ Алфордови, що правяха тѣ у дома си, какви дрѣхы носѣха г-жа Алфордъ и Дариела, гдѣ той отиде на църква, и още много други нѣща.

„Нели, ти не давашъ врѣме на Якова да си изяде залъка,“ казваше по нѣкога г-жа Хърсли когато, Нели изливаше въпроси като априлски дъждъ.

Слѣдъ това ще послѣдва мълчание може би около петъ минути, слѣдъ което другъ порои ще дойде, понеже г-жа Хърсли желаше толкова да пита колкото и Нели. Яковъ имъ разправи както можеше, като почна отъ пристиганнето въ града до самото излизане. Никога говорителъ не е ималъ по-интересни слушатели, които съ радостъ приемаха всичкитѣ му думи.

И тъй ти ще земешъ г-нъ Лянгдоновото мѣсто?“ попита г-нъ Хърсли слѣдъ като Яковъ бѣ говорилъ за свияжданieto си съ г-нъ Алфорда.

„Да, това е свършена работа.“

„Кога ще почнешъ?“

„Утрѣ. Азъ свършихъ съ **№** 4.“

„Ами машината?“ попита г-нъ Хърсле усмихнато, но нѣкакъ съ съжаление.

„Това ми напомня,“ каза Яковъ, че азъ намѣрихъ изгубената брънка, за която толкова често сме говорили.

Пакъ се усмихна г-нъ Хърсле, но този пътъ по единъ внушителенъ начинъ.

„Мамо,“ каза Яковъ, като говореше съ една необикновена сериозностъ, „слѣдующия пътъ, когато ще кръщаваме тате да му туриме името Тома.“

„Защо?“ попита г-жа Хърсле, безъ да разбере напълно значението на Якова.

„Защото той се съмнѣва и е невѣренъ; той се отказва да приема откровениятъ, положителни думи на единичкия си синъ и наследникъ:“

„Нека слушатъ старитѣ каквото казватъ младитѣ,“ забѣлѣжи Нели, като показваше прѣдупѣдително съ прѣстъ къмъ баща си.“

„Право казвамъ, че Тома ми се аресва,“ каза г-жа Хърсли, като се още съмнѣваше за Яковата загатка.

„Този Тома ли или другия?“ попита Яковъ.

„И двамата,“ се възмѣ г-жа Хърсле.

„Причината на моето оплакване е тази,“ продължи Яковъ: „Тате ми се само подсмивнува когато го увѣрявамъ че машината, върху която сме работили повече, отъ година е вече усъвършенствуванa и готова за патентъ.“

„И причината за която азъ се усмихнувамъ е тази,“ отговори г-нъ Хърсле. „Единичкиятъ ми синъ и наследникъ е казвалъ същото нѣщо толкова много пъти, като възбужда всякой пътъ лъжливи надежди щото азъ сега почнахъ да се съмнѣвамъ въ неговата вѣрностъ и въ други нѣща.“

„Този навикъ расте въ Якова. Азъ съмъ забѣлѣжила това особенно напоследъкъ,“ каза сериозно Нели.

„Злитѣ съобщества развалятъ добритѣ нравъ,“ каза Яковъ гордѣливо.

„Вие видете, той допуска това, каза Нели тъй сериозно както прѣди. „Канцеларната може да те подобри, Якове. За

щастие ти си младъ, и може да се освободишъ отъ това. Ние трѣбва да бдимъ надъ него, мамо.“

„Нели имаше бръзъ езикъ, но не остъръ, нѣщо което не може се каза за всички момичета на нейната възраст.“

„Яковъ се изсмѣ отъ сърдце и тогава почна да разправя за мъжнотията съ машината въ № 4, и какъ той се занимаваше съ нея, когато г-нъ Адамсъ го повика въ канцеларията. Г-нъ Хърсли слушаше съ голѣмъ интересъ, защото той самъ притѣжаваше механическа способностъ до голѣма степенъ. Когато Яковъ най-послѣ каза, че полази подъ машината и намѣри същото нѣщо, което тѣ усърдно бѣха търсили, той не можѣ да се сдържи да не извика отъ радостъ.“

„Ти го намѣри Якове! ти го намѣри!“ извика той, и като забрави съвсѣмъ куция си кракъ, той се изправи повече отъ кога да е по прѣди слѣдъ нещастieto прѣди толкова години.

„Ура!“ каза Нели, като развѣваше едно малко знаме приготвено въ честь на Якововото дохождане дома:

„Голѣмия ми синъ!“ каза г-жа Хърсли, като го прѣгърна нѣжно и го цѣлува повторително. Понеже г-жа Хърсли и Нели знаяха тайната за новата машина, и отъ начало бѣха слѣдвали работата съ голѣмъ интересъ, това извѣстие на Якова ги безкрайно зарадва. Тѣ знаяха, че мудната търпелива работа за толкова мѣсеци сега щѣше да се възнагради.

Разбира се, че нищо нѣмаше да се съобща на публиката, догдѣ образецътъ се не пратеше въ Вашингтонъ, понеже другояче нѣкой можеше да прави мъжнотии въ патентовото отдѣленне.

Нѣмѣ много спане въ Хърслиевия домъ оная нощъ. Г-нъ Хърсли слѣдваше Якововото изобрѣтение, като му даваше форма и вещество, дѣжишкомъ. Г-жа Хърсле повърна мислитъ си върху годииятъ слѣдъ като мжъ ѝ се поврѣди въ Брентонъ, и въ тъмнината тя можеше да чете като че буквите бѣха съ жива свѣтлина—„окото Господне е върху онязи, които Му се бо-

ятъ, за да избави отъ смъртъ душата имъ, и въ гладъ да ги уплати живи.“ Нели, като всяко момиче, бѣ възбудена отъ това, което Яковъ каза за Нью-Йоркъ, и тя се чудеше да ли новото изобрѣтение нѣма да спомогне за нейното отиване тамъ нѣкога.

Яковъ мислеше за заранѣта, когато щѣше да завземе господния Лянгдоновото мѣсто въ канцеларията; тогава той почна да мисли за новата машина, отъ която толкова много се очакваше; слѣдъ това той мисли за Дарнела. Но мислитъ му за Дарнела зѣха едно странно обращение, защото тя сега му се явяваше като едно дѣте и той почти я чуеше да пита:

„Кога станешъ голѣмъ човѣкъ ще съградишъ ли една къща?“

„Да,“ той си припомни да бѣ казалъ.

„Голѣма ли къща?“

„Да.“

„Голѣма, голѣма къща?“

„Да.“

И тогава той чу пакъ:

„О, мамо, Яковъ казва, че кога стане голѣмъ човѣкъ ще съгради голѣма, голѣма къща. Не можемъ ли да отидемъ да я видимъ кога я сгради?“

* * * * *
Яковъ бѣ най-сърдечно поздравенъ слѣдующата заранъ кога то се яви въ канцеларията на Норудската книжна фабрика. Г-нъ Алфордъ бѣ извѣстилъ писмено на г-нъ Адамсъ за Яковото назначение на г-нъ Лянгдоновото мѣсто, прочее, никакви обяснения не бѣха нуждни. За причини, които самъ си знаеше, г-нъ Дърбинъ бѣ най-щедъръ въ своитѣ поздравления, и нѣколко пѣти отиде прѣзъ деня при Якова, като кавваше всѣкога по нѣщо като приятно и привѣтвенно. Всячко това бѣ много приятно на Якова. Той се боеше отъ изпитията на първия день, защото знаеше, че нѣкои отъ писаритѣ бѣха гордѣливи. Не единъжъ кога длъжността му като помощникъ надзирателъ на „№ 4“ изискваше присѣтствието му въ канцеларията, да покаже нѣкой особенни образци на г-нъ Адамсъ, той бѣ забѣлжилъ, че нѣкои отъ по-младитѣ писари

си опгравеха особенни погледи и даже правеха нѣкои забѣлѣжки. Въ умовѣ на тѣзи юначни младежи, работницитѣ въ фабриката стоеха много по-долу отъ онѣзи, които имаха щастieto да служатъ въ канцеларията. Да пише човѣкъ на книга било много по-благородно занятие отъ колкото да прави книгата. Да туря човѣкъ фигури на единъ листъ книга било работа на единъ джентълменъ, а да изработва самата книга, било проста, унизителна работа. За тѣхъ, прочее, работницитѣ въ фабриката бѣха създадения отъ по-долно племе, и трѣбваше да се третиратъ или съ прѣзрѣние, или съ докачение. Яковъ знаеше всичко това, защото той бѣ тѣй третиранъ отъ тѣхъ. Той се страхуваше прочее, да влѣзе въ канцеларията, като се боеше да не би поне врѣменно тѣзи г-да да го третиратъ като единъ отъ онѣзи, които тѣ тѣй явно третираха. Но кога тръгна отъ дома си нея заранъ къмъ канцеларията, той си припомни нѣкои отъ г-нѣ Белмонтовитѣ мадри перечения тѣй ясно, щото той почти можеше да чуе гласътъ, съ който тѣ бѣха изговорени. „Яковъ,“ каза той, „помни туй: хората ще те хвалятъ когато ти струвашъ добро на себе си. Това е частъ отъ единъ стихъ отъ псалмистъ. Прѣведено свободно и поставено въ сегашни фрази то значи: „нищо не успѣва като успѣхъ.“

„Да, но що е успѣхъ?“ Внуши Яковъ.

„Друго мое момче, свѣтътъ въобще има само една цѣль — пари, спестявай, спасявай, изкурявай мажеството си, убивай всѣко благородно чувство, бди безъ съвѣсть, стаи подълъ, възползувай се отъ всѣкого, кога можешъ, изгуби душата си, ако има нужда, но спечели пари, и свѣтътъ ще те нарича успѣшнѣтъ.“

„Безъ друго ти не говоришъ искрено,“ каза Яковъ; защото имаше врѣмена, когато г-нѣ Белмонтъ бѣ тѣй серпозенъ въ пегитѣ си, щото хората се измамваха, и изгубваха значението на неговия хуморъ.

„Ти поминишъ разказа за златното теле?“ попита той, като че игнорираше Якововия въпросъ.“ Едно теле, отъ всички

нѣща, да му се кланятъ хората! Ако то бѣше било лѣвъ, или тигръ, или даже конь, можеше да има нѣкое извинение; но едно теле! Само си помисли, Якове—едно теле!“

И тогава той се изсмѣ тѣй тихо, но съ такъвъ хуморъ щото жилото изчезна отъ думитѣ му, защото г-нѣ Белмонтъ не говореше съ нападки, отъ които хората се ядосватъ, но не даватъ обѣщание за подобрѣние.

„Поклонението на телци продължава, Якове. Внимавай, момче мое, хората може нѣкога да се покланятъ и тебе. Смѣшно, не е ли? Нѣкои отъ тѣзи Норудчени минуватъ по край тебе на улицата, като че те не познаватъ. Тѣ сж те докачили. Добрѣ, неоставяй тѣзи нѣща да те смущаватъ. Нѣкой день ти ще станешъ г-нѣ Ххрсле, и ще имашъ може би частъ отъ книжната фабрика. По-невѣроятни нѣща сж се случавали. И тогава сжщитѣ тѣзи хора ще ти отдаватъ почести, Якове. Нека се надѣжъ, момче мое, че човѣкътъ нѣма да се изгуби въ телето. Той често се изгубва. И това е скръбното. Но, хайде, нека видимъ сега урока.“

Яковъ се усмихна, кога си помисли за тѣзи нѣща, нито бѣ за чудовие, защото двама или трима Норудчани се усмихнаха удобрително, кога Яковъ мина край тѣхъ, когато другъ дѣйствително му каза „г-нѣ Ххрсле,“ като забѣлѣжи сжщеврѣменно, че врѣмето било приятно.

„Кой е телето въ настоящия случай?“ попита се Яковъ. „Азъ се надѣя, че не е г-нѣ Ххрсле.“

По причина на г-нѣ Лянгдоновата болестъ много чуждестранни писма бѣха се натрупали, та Яковъ бѣ много занятъ цѣль день. Съ повече отъ писмата, обаче, той се разправи много лесно, защото макаръ че бѣха по германски или испански, тѣ бѣха за нѣкои обикновенни търговски работи, и изведнѣжъ бѣха отговорени. Но имаше двѣ три, които го доста забъркаха. На гледъ тѣ се виждаха доста прости, обаче като казваха едно нѣщо, тѣ разбираха съвсѣмъ друго. Яковъ ги четѣ